Опис навчальної диисципліни

«Соціологія в Україні»

«Соціологія в Україні» є вибірковою навчальною дисципліною (ДВВС) зі спеціальності 054 Соціологія для освітньо-професійної програми «Прикладна соціологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, яка викладається в шостому семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою, ECTS). Обсяг курсу складає 64 год. аудиторних занять. З них: 32 год. лекції, 32 год. семінарські заняття, 56 год. самостійна робота

Навчальна дисципліна «Соціологія в Україні» має сьогодні в час російсько-української війни особливе значення для саморефлексії українського суспільства, збереження соцієтальної та інституціональної пам'яті, а відтак – для відтворення та розвитку суспільної самосвідомості народу, його самоідентифікації, а також для адекватного функціонування громадської думки, цивільної сфери та публічного простору демократичного суспільства.

У навчальній дисципліні «Соціологія в Україні» представлено історичний огляд формування та розвитку української соціології від середини XIX ст. до сьогодення. Проаналізовано соціологічну проблематику в концепціях видатних вітчизняних мислителів, а також наукову спадщину знакових постатей сучасної української соціології. Навчальна дисципліна «Соціологія в Україні» спрямована на ознайомлення студентів із соціальними процесами та явищами, характерними для минулого і сучасного українського суспільства. У курсі окреслюються сучасні проблеми розвитку української соціології, пов'язані з російсько-українською війною

Мета навчальної дисципліни «Соціології в Україні» полягає у тому, щоб на основі деколонізації і реконструкції в соціальних науках дати поглиблену, впорядковану відповідно до хронологічного принципу характеристику концептуального змісту найважливіших авторських теорій, стратегій та підходів української соціології.

Основні завдання навчальної дисципліни:

- з'ясувати основні соціологічні традиції та шляхи їх формування в українській соціології;
- здійснити систематичний аналіз змісту концепцій, які є домінантними орієнтирами інтелектуального розвитку української соціологічної теорії;
- проаналізувати концепції і дослідницькі підходи, які були опрацьовані зарубіжними авторами і науковими школами у контексті еволюції західної соціологічної думки, і мали вплив на українську соціологію;
- розкрити процеси інституціоналізації соціологічного знання в Україні.

Основна література

1. Історія української соціології. XIX-XXI: навчальний посібник / за редакцією В. П. Степаненка і К. В. Батаєвої. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 566 с.
2. Шелухін, В. (2023) Точка розходження: соціологія та економіка у тіні своїх витоків: Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 336 с.

3. Історія української соціології: навчальний посібник / Батаєва Катерина, Бурлачук Віктор, Головаха-Хікс Інна, Захарченко Марк, Іваненко Олена, Каневська Ірина, Кресіна Ірина, Матяш Ірина, Молчанов Михайло, Рибщун Олександр, Степаненко Віктор; за заг. ред. Катерини Батаєвої, Віктора Бурлачука і Віктора Степаненка. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 392 с.
4. Академічна соціологія в Україні (1918-2018) [Текст] : [у 2 т.] / [за заг. ред. В. Ворони] ; НАН України, Ін-т соціології. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2018 - 2019. Т. 1 : Історія становлення та розвитку / [В. Бурлачук ; упоряд.: Т. Загороднюк та ін. ; передм.: В. Ворона, Є. Головаха ; післям. В. Ворона]. 2018. 525 с.
5. Академічна соціологія в Україні (1918-2018) [Текст] : [у 2 т.] / [за заг. ред. В. Ворони] ; НАН України, Ін-т соціології.Київ : Ін-т соціології НАН України, 2018 – 2019. Т. 2 : Спогади, інтерв'ю, статті / [Р. Ленчковський та ін. ; передм. Т. Загороднюк]. 2019. 344 с.
6. Указ Президента України «Про розвиток соціологічної науки в Україні» // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2001. №2. С 5-7.
7. Бурлачук В. та ін. Біля витоків соціологічної думки в Україні / В. Бурлачук, М. Молчанов, В. Степаненко; Під ред. В. Танчера; Ін-т соціології НАНУ. Київ: [Б.в.], 1996. 114 с.
8. Соціологічна думка України: Навч. посібник / М.В. Захарченко, В. Ф. Бурлачук, М. О. Молчанов та ін. К.: Заповіт, 1996. 424 с.
9. Піча В.М., Піча Ю.В., Хома Н.М. та ін. Соціологія: терміни, поняття, персоналії. Навчальний словник-довідник. К.: Каравела, Львів: Новий Світ – 2000, 2002. 480 с.
10. Кодекс професійної етики соціолога (2004). Режим доступу: http://sociology.od.ua/index.php/norm-prav-dok/cod-soc.html
11. Лапан Т. Розвиток вітчизняної соціології у 60–70-ті рр. XX ст.: історичний досвід Львова. Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. 2015. 9. 131–137.
12. Головаха Є., Паніна Н. Пострадянська деінституціоналізація і становлення нових соціальних інститутів в українському суспільстві // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2001. № 4. – С. 5.
13. Черниш Н.Й. Соціологія. Курс лекцій. Львів: Кальварія, 2003. 544 с.
14. Соціологічне знання та влада: суперечливі взаємовідносини соціологічних досліджень і політичної практики / Ред. В.Танчер та В.Степаненко. Київ: ВД «Стилос»; ПЦ «Фоліант», 2005.
15. Черниш Н. Й. Історія розвитку української соціології.Соціологія: Курс лекцій /під ред. В.М.Пічі. Львів, 2002.
16. «Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023»: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.- кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 343 с.
17. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.
18. Збереження і розвиток України в умовах війни та миру: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, Е. М. Лібанова, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2024. 220 с. https://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents/0/2024/04/240415154123353-5103.pdf

Додаткова література

1. Шелухін, В. (2024). Український соціологічний інститут: фракційна політика, наука та спецслужби у становленні української соціології. Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 1, 110–157, https://doi.org/10.15407/sociology2024.01.110.
2. Бєлєнок О. Соціальні процеси в Україні очима вітчизняних соціологів // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2004. № 3. С. 204.
3. Бойко Н. Глобалізація і пострадянське суспільство // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000. № 4. С. 177.
4. Будз В. Історичний процес і його виміри в філософії історії Михайла Грушевського // Сіверянський літопис. 2000. №3. С129-134.
5. Грушевський, М. Початки громадянства: (ґенетична соціольоґія). Відень: Український Соціологічний Інститут. 1921. 21-27. Режим доступу: http://hrushevsky.nbuv.gov.ua/cgiin/hrushevsky/person.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21STR=0000007
6. Танчер, В. Соціологічна думка України на тлі світової соціології. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 1998. 1-2. С. 18-26.
7. Україна модерна. Спеціальний випуск. Львів-Донецьк: соціальні ідентичності в сучасній Україні / За ред. Я. Грицака, А. Портнова, В. Сусака. Київ-Львів: Критика, 2007. 356 с.
8. Українське суспільство 1994-2004. Моніторинг соціальних змін. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2004.
9. Резнік В. Відділ історії та теорії соціології Інституту соціології НАН України: напрями досліджень. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2019. 1. 189-192.
10. Юренко О. Проблема національної ідентичності у соціологічному доробку Микити Шаповала (1920-ті роки). Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Соціологія. Психологія. Педагогіка. 2001. 11. 12-16.
11. Батаєва К. Проблема церковно-державних відносин у соціології релігії М.Драгоманова. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2015. 2. С. 164-174.
12. Вовканич С. Творчий внесок Л.Олесневича як віддзеркалення розвитку соціологічної науки в Україні. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2017. № 2. 175-184.
13. Сакада М.Тернистими стежками соціологічної науки (1960–1980-ті роки). Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2018. №3. 190-201.
14. Інтерв'ю з Лідією Василівною Сохань: Життя як шлях само здійснення. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2014. № 4. С.187-198
15. Гордієнко М. Концепція політичної еліти В. Липиського як фактор національно-державної ідентичності України // Нова політика. 1998. №2. С.44–48.
16. Горський В.С. Історія української філософії. Курс лекцій. К.: Наукова думка, 1997. 285 с.
17. Лисяк-Рудницький І. В'ячеслав Липинський: державний діяч, історик та політичний мислитель. Т. 2. К.: Основи. С. 149-172.
18. Майстренко І. Становлення і розвиток генетичної соціології // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2002. № 2. С. 135.
19. Малик Я.Й. Катерина Грушевська: Текст лекції політичної історії України / Львів, ун-т ім. І.Франка. Львів, 1991. 32 с
20. Мусієздов О.О. Історія української соціології: Навчально-методичний посібник. Харків, Харківський національний університет імені В.Н. Карабіна, 2004. 117 с.
21. Особливості соціальних перетворень в сучасній Україні: монографія / [С.Л. Катаєв, Д.М. Ядранський, Я.В. Зоська та ін.]; за ред. С.Л. Катаєва. Запоріжжя: КПУ, 2012. 292 с.

22. Резнік В.. Резнік О. Українська соціологія після 1991 року // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2004. № 3. С. 22.
23..Рибщун ОЛ. Українська соціологічна асоціація: радянський період діяльності // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. 2006. № 1. С. 341.
24. Степаненко В. Соціологічна концепція громадянського суспільства в пострадянському контексті // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000. № 3. С. 5.
25. Хмелько В. Макросоціальні зміни в українському суспільстві за роки незалежності // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2003. № 1. С. 5.
26. Юренко О. Микита Шаповал про сутність нації як соціального феномена // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2001. № 1. С. 64.
27. Юренко О. Микита Шаповал: світоглядні засади соціологічної теорії //Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2001. №4. С. 145-155.
28. Подшивалкіна, В., Бірюкова, М. (). У пошуках метазасад сучасної соціології, або стосовно праксіологічного потенцілу української соціології. Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2013. №3 С. 110-124

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека діаспорної літератури // www.diasporina.org.ua
2. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника // http://www.library.lviv.ua/
3. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка // http://library.lnu.edu.ua/bibl/
4. Інститут соціології НАН України https://isnasu.org.ua/
5. Соціологія: теорія, методи, маркетинг https://isnasu.org.ua/publish/journal/
6. Український соціум. Науковий журнал (Київ) http://www.ukr-socium.org.ua
7. Центр Разумкова https://razumkov.org.ua/
8. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва http://dif.org.ua
9. Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) http://www.kiis.com.ua
10. Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка http://www.uisr.org.ua/monitoring
11. День. Щоденна всеукраїнська газета: https://day.kyiv.ua/uk
12. Дзеркало тижня. Міжнародний громадсько-політичний тижневик: https://dt.ua/gazeta/
13. Zbruč. Українська інтернет-газета // https://zbruc.eu/